

ROMOS MIŠIŲ ISTORIJA (29)

ATNAUJINTA MIŠIŲ TVARKA „ORDO MISSAE“: GINČAI IR ATSKILIMAS

Visumoje katalikiškas pasaulis priėmė atsinaujinimo gaires palankiai, tačiau reforma reikalavo ir aukos bei adaptacijos pastangų. Šitai pripažino ir Paulius VI: „Mes turime drąsiai eiti išvien šioje naujoje maldos mokykloje, kuri prasideda, ir vėliau ją palaikyti. Galimas daiktas, kad reformos palies mums brangius, ir, galbūt, gerbtinus įpročius. Galimas daiktas, kad atsinaujinimas pareikalaus pastangų, kurios pradžioje bus sunkios. Tačiau turime būti nuolankūs ir pasitikėti: naujoji liturgijos konstitucija atveria ypatingus religinius ir dvasinius horizontus¹.“ Ir tikrai, kurie nostalgikiškai žvelgė į senąsias formas (lotynų kalba, grigalinis giedojimas), atvirai reiškė savo kartėlį ir apmaudą.

Ši apmaudą stipriai padidino neapdairus atsinaujinimo gairių taikymas, nesuteikiant tinkamos katechezės. Vertimai atlikti skubotai, greitai pasirodė skurdūs nauji giesmių tekstai ir melodijos. Daug kur buvo „perlenkta lazda“ pertvarkant bažnyčių architektūrą: „Pritaikant bažnyčias prie liturginio atsinaujinimo gairių, – teigė *Concilium* vadovas, – kai kurie persistengė tvarkydami atvaizdus ir statulas. Ankščiau bažnyčios buvo pilnos paveikslų ir statulų, o dabar iškyla pavojus mestis į priešingą pusę, padarant *tabula rasa*, šalinant absoliučiai viską. Tokie pokyčiai dažnai buvo daromi be katechezės ir sukėlė priešingas reakcijas, arba bent jau nesustiprino tikinčiųjų².“

Lotynų kalbos ir muzikinio repertuaro gynimas

Susirinkime vykusių debatų metu lotynų kalbos gynėjai buvo itin įnirtingi jau nuo 1962 m. rudens, tačiau tekstui, pripažįstančiam vietinės kalbos teisę liturgijoje (*SC 36*) 1962 m. gruodž. 5 d.

¹ Bendroji audiencija, 1965 saus. 13 d.

² *Concilium* vadovas šį laišką parašė 1965 m. birž. 30 d., Žr. PASQUALETTI, G. art. „Réforme liturgique“ in *Dictionnaire encyclopédique de la Liturgie* t. II, Brepols, 2002, Belgium, p. 295.

pritarė daugiau nei 2000 Susirinkimo Tėvų³. Visgi toks Tėvų vieningumas neužgesino aistringų ginčų. Prašymas pereiti prie vietinės kalbos liturgijoje susijęs su liturginio judėjimo atrastos pastoracinės dimensijos, ypač iškilusios po antrojo pasaulinio karo. Šis prašymas buvo teikiamas įvairiuose kongresuose, periodiniuose leidiniuose ir labai giliai laukiamas ypač tose šalyse, kur krikščioniškas gyvenimas maitinosi tik kulto šventime⁴. Ir priešingai, daugeliui lotynų kalba atrodė pernelyg artimai susijusi su liturginiais tekstais ir užtikrino Bažnyčios vienybę. Grėsmę pajuto ypač muzikai, nes matė, koks pavojus tyko klasikiniam lotyniškam grigalinio giedojimo ir muzikos repertuarui, o vargonų muzika bus stipriai suredukuota, jei praktiškai bus įgyvendintas aktyvus ir sąmoningas tikinčiųjų dalyvavimas liturgijoje, kurį jau skelbė Pijaus XI konstitucija *Divini cultus* (1928 m. gruodž. 20 d.).

1964 m. gruodž. 19 d. Paryžiuje buvo įkurta Asociacija *Una voce* (vienu balsu), turėjusi skatinti ribojamą Susirinkimo nutarimų įgyvendinimą. Oficialus jos tikslas buvo „pagal *Sacrosantum Concilium* Konstituciją, lotynų kalbos ir grigališkojo choralo katalikų liturgijoje išsaugojimas“. Kitose šalyse įsikūrė panašūs organizmai, ir 1967 m. jie susijungė į tarptautinę Federaciją, kurios centras tapo Ciurikas (Zurich)⁵. Iš esmės, šios asociacijos buvo valdomos pasauliečių, įvairių akademijų narių ar kilmingų žmonių. Iš Šventojo Sosto jie neišgavo svarbių privilegijų, nes Paulius VI progresyviai plėtė Susirinkimo numatytas gaires ir leido švęsti visą liturgiją vietine kalba.

Tačiau svarbu pastebėti, kad nebuvo pakankamai atsižvelgta į SC 54, kur sakoma, kad „tebus pasirūpinta, kad tikintieji galėtų ir lotyniškai drauge kalbėti arba giedoti tas nekintamąsias Mišių dalis, kurios skirtos jiems“. Nebuvo atkreiptas dėmesys ir į *Concilium* instrukciją *Musicam sacram* (1967): „Ten, kur įvesta vietinė kalba Mišių šventime, tegu vietos ordinarai sprendžia, ar svarbu išlaikyti vienerias ar kelias Mišias švenčiamas lotynų kalba, ypač giedamas, kai kuriose ypač miestų bažnyčiose, kur gyvena gana didelis skaičius įvairiakalbių⁶“.

Šiurkštus pasipriešinimas naujam Mišių eigai „Ordo missae“ (1969–1976)

Naujojo „Ordo missae“ (Mišių eiga) pasirodymas (1969) sukėlė itin didelį triukšmą. Pirmas triukšmingas pasipriešinimas liturgijos reformai įvyko 1969 m. lapkričio 30 d., kai Romoje buvo dalinamos proklamacijos, o įžymiausi miesto fontanai išdažyti raudonai šitokiais žodžiais: „*come*

³ Plg. MARTIMORT, A.G., „La réforme liturgique incomprise, L'ordo missae face aux controverses et aux dissidences », in *La maison-Dieu* n. 192 (1992), p. 80.

⁴ Plg. Ten pat. p. 81.

⁵ Plg. LAFAGE, F., „Du refus au schisme, le traditionnalisme catholique“, Paris, Ed. du Seuil, 1987, p. 56–65.

⁶ *Documentation catholique* 64 (1967), 507.

le acque dell'Egitto si trasformarono in sangue“ (Egipto vandenys pavirtę krauju)⁷. Prancūzijoje, Nancy mieste, nuo 1969 m. susibūrė grupė žmonių prie vieno kunigo, nusistačiusio toliau celebruoti Mišias pagal senąjį ritą. Ši grupė 1970 m. geg. 10 d. privertė atsistatydinti vienos diecezijos generalinį vikarą, atvykusį jiems paaiškinti, kodėl reikia priimti naują mišių tvarką⁸.

Netrukus Beauvais'o vyskupijoje, kun. Coache'as, kurį vietos vyskupas suspendavo, išplatino šimtus tūkstančių egzempliorių lankstinukų, pavadintų „Ištikimo kataliko prieš susitartą Bažnyčios griovimą *vade mecum*“; be to, jis išdalino daugybę proklamacijų su užrašu: „Ar reikia dalyvauti naujose Mišiose?“, kur jis paaiškina: „kadangi šios mišios yra kenksmingos, reikia nuo jų susilaikyti“, net jei nėra galimybės sekmadienį dalyvauti „tikrose Mišiose“⁹. Paryžiuje įvyko dar stipresnių manifestacijų. 1977 m. vasario 27 d. raumeningų vyrų grupė įsiveržė į šv. Mikalojaus Šardoneto bažnyčią (Saint-Nicolas du Chardonnet) ir joje pastatė kun. François Ducaud-Bourget'ą, jau kurį laiką propaguojantį tradicines Mišias. Nuo to laiko Paryžiaus arkivyskupiui niekada nepavyko grąžinti šią šventovę savo teisėtiems kunigams¹⁰. Kitose vietose įvyko nemažai panašaus pobūdžio incidentų, tačiau jie nebūtų turėję tāsos, jei juos nebūtų palaikęs vyks. Marcelis Lefebvre'as.

Vysk. Marcelis Lefebvre'as, buvęs Dakaro arkivyskupas ir apaštališkas delegatas prancūzakalbei Afrikai, Vatikano II Susirinkimo metu buvo Šventosios Dvasios Kongregacijos generalinis vyresnysis¹¹. Susirinkime jis iškilo į paviršių, kai ėmė smarkiai prieštarauti dekretui apie *tikėjimo laivę* projektui, ir ypač tada, kai siekė, jog *Gaudium et spes* konstitucijoje būtų įrašytas aiškus komunizmo pasmerkimas. Nors centrinėje paruošiamoje Komisijoje jis reiškė rimtus prieštaravimus prieš liturgistus ir liturginės konstitucijos turinį, jis dalyvavo galutiniame *Sacrosanctum Concilium* dokumento balsavime; jis net šią konstituciją aiškiai pripažino¹². Ir anksčiau, debatuose apie liturgiją, jis norėjo tik kartą įsiterpti, bet nespėjo. Jis prieštaravo norui suteikti liturgijos srityje galią vyskupų konferencijoms, jį neramino ir liturgijos adaptacija misijų kraštuose. Jis netgi mielai priėmė pirmąją *Concilium* instrukciją *Inter oecumenici* (1964 m. rugs. 26 d.)¹³

1968 m. rugs. 30 d. jis atsistatydino iš Šventosios Dvasios Kongregacijos vadovo pareigų¹⁴, likęs ne tik be pareigų, bet ir be gyvenamojo ploto. Sykiu Prancūzijoje tai buvo itin stipraus

⁷ Plg. MARTIMORT, A.G. *op. cit.*, p. 88.

⁸ Nancy diecezijos pareiškimas in *Documentation catholique* 67 (1970), p. 595.

⁹ Plg. MARTIMORT, A.G. *op. cit.*, p. 88.

¹⁰ Plg. LAFAGE, F. *op. cit.*, p. 94–103.

¹¹ Išsamiau apie tai LAFAGE, F. *op. cit.*, p. 73–86.

¹² Plg. MARTIMORT, A.G. *op. cit.*, p. 90.

¹³ Plg. Ten pat. p. 90.

¹⁴ Plg. LEFEBVRE, M. „Mes quarante ans d'épiscopat, in *Fideliter* nr. 59, 1987, p. 54–59.

studentų sumišimo laikas. Gilus sutrikimas iš pamatų griovė ir seminarijas. Kaip tik šiuo gilaus pasimetimo laikotarpiu, keli prancūzų seminarijos *Santa Chiara* auklėtiniai susibūrė aplink vysk. Lefebvre'ą. Šią nedidelę grupelę Šveicarijoje priėmė Friburgo vysk. Charjeras (Charrière) ir 1970 m. lapkr. 1 d. specialiu dekretu suteikė jai galimybę *šešių metų bandomajam laikotarpiui* įkurti vyskupijos teisių bendriją, kuri pasivadino *tarptautinė Šv. Pijaus X kunigų Brolija* vardu¹⁵. Jos tikslas buvo toks: „formuoti diocezinius kunigus, skirtus kunigiškajai tarnystei visose vietovėse, kur jų reikės, be vietos ir tarnystės ribų, jei tai bus tikrai kunigiški darbai.“ Tai turėjo būti parengiamasis seminarijos laikotarpis, o studentai turėjo klausyti paskaitų Fribūro universitete¹⁶. Tačiau perkėlęs šią broliją į Ekoną (Ecône), Siono dioceziją, vysk. Lefebvre'as suformavo pilną seminariją.

1971 m. birželio 10 d. vysk. Lefebvre'as pateisina prieš savo seminaristus naujųjų Mišių, kurios greitai buvo paskelbtos būtinomis, atmetimą¹⁷. 1974 m. jis išleido savo įvairių pasisakymų knygą „Vyskupas kalba“, kurioje jis apkaltino ne tik Pauliaus VI mišias ir liturgijos reformą, bet ir patį Susirinkimą (ypač deklaraciją apie religijos laivę) bei popiežių Paulių VI. Pasipriešinimas liturgijos reformai jau susietas pasipriešinimu pačiam Susirinkimui. Šių pačių metų lapkričio 21 d. vyskupas paskelbė deklaraciją kaip tikėjimo išpažinimą. Apie liturgiją jis pasakė tokius žodžius:

„Mes atsisakome ir visada atsisakėme sekti neomodernistinės ir neoprotėstantinės tendencijos Roma, kuri aiškiai iškilo Vatikano II Susirinkimo metu ir visose reformose, kurios vyko po Susirinkimo [...] Negalima iš esmės pakeisti *lex orandi* nekeičiant *lex credendi*. Naujasis Mišias atitinka naujas katekizmas, nauja kunigystė, naujos seminarijos... [...] Todėl mes tvirtai laikomės to, kuo tikėjo ir praktikavo tikėjime, papročiuose, kulte, katekizmo mokyme, kunigų formavime, Bažnyčios institucijoje visų laikų Bažnyčia, patvirtinta knygoje, kurios pasirodė prieš modernistinę Susirinkimo įtaką¹⁸..“

1975 m. balandžio 25 d. vietos vyskupas Mamie panaikino ankstesnio vyskupo suteiktą aprobaciją vysk. Lefebvre'o institucijai. 1976 m. geg. 24 d. Konsistorijos metu, Paulius VI išreiškė savo gilų susirūpinimą, nes kalba ėjo ne tik apie Mišias, atmesta tiesiog visa liturgijos reforma. Situaciją labai paaštrino vyskupo įšventinti nauji kunigai. Bažnyčios Tradicija reikalauja, kad nebūdamas diocezijos galva, vyskupas gali suteikti šventimus tik tiems kunigams, kurie yra gavę iš savo vyskupų leidimo raštus. 1976 m. birž. 29 d. vysk. Lefebvre'as suspenduojamas a

¹⁵ Plg. LAFAGE, F. *op. cit.*, p. 91. Taip pat in *Fideliter* nr. 59, rugsėjis-lapkritis, 1987, p. 60–61.

¹⁶ Plg. LAFAGE, F. *op. cit.*, p. 88.

¹⁷ Plg. PERRIN, L., „L’Affaire Lefebvre“, Paris, Cerf, 1989, p. 25.

¹⁸ Plg. Ten pat. p. 121–122.

*divinis*¹⁹. Jis visiškai nepaisė suspendavimo ir jau po mėnesio (rugpj. 22 d.), Lilio (Lille) mieste Prancūzijoje aukojo pontifikalines mišias susirinkus daugybei žmonių²⁰.

Greitai ėmė kurtis priorijos, jo pašventintų kunigų bendruomenės, įvairių pašvęstojo gyvenimo kongregacijų broliai ir seserys nutraukė ryšius su savo kongregacijomis ir tapo aršūs Pijaus V mišių gynėjai, vysk. Lefebvre'ą kviesdami teikti sutvirtinimo sakramentą jų auklėtiniams.

Tolerancija, indultai, derybos: 1971–1981

Paulius VI suprato prisirišusių prie „tridentišku“ mišių dviprasmiškumą. Jis tai pasakė anuometiniam prancūzų mokslininkui: „Aš būčiau pasiruošęs leisti Pijaus V mišias; pagal jas celebravo visą savo gyvenimą. Tačiau šis ritas tapo pasipriešinimo Susirinkimui simboliu. Mano kaip popiežiaus pareiga yra pritaikyti Susirinkimo nutarimus²¹.“ Daug aiškesnė Pauliaus VI mintis laiške Vysk. Marceliui Lefebvre'ui 1976 m. spal. 11 d.:

Patvirtinau šią [mišių] reformą savo autoritetu, prašydamas, kad ji būtų pritaikyta visų katalikų. Jeigu, bendrai imant, nemanėme, jog yra naudinga ilgiau delsti ar daryti šiai reformai išlygas, tai tik dėl visos bažnytinės bendruomenės dvasinio gėrio ir vienybės, nes Romos apeigų katalikams *Ordo missae* yra ypatingas vienybės ženklas. Tai padarėme ir dėl to, kad jūsų atveju, senasis ritas yra klaidingos ekleziologijos išraiška, tai kovos vieta prieš Susirinkimą ir jo reformas, su pretekstu, kad tik taip bus išsaugota tikroji mišių auka ir ministerinė kunigystė ir nebus aptemdyta jų reikšmė. Negaliu priimti tokio klaidingo sprendimo, tokio neteisingo kaltinimo, nei toleruoti, kad Viešpaties Eucharistija, vienybės ženklas, būtų tokių susipriešinimų objektas, ir kad ji pati būtų naudojama kaip maišto įrankis ir ženklas²².

Po to, kai 1977 m. vasario 27 d. buvo užgrobta šv. Mikalojaus Šardoneto bažnyčia Paryžiuje (Saint-Nicolas du Chardonnet), Romoje susirinkę kelių dikasterijų vadovai ir sekretoriai nusprendė, kad nevalia praplėsti nuolaidas Pijaus V mišioms ir net reikia stabdytas tas, kurios buvo suteiktos Anglijos bažnyčiai. Šiuo laiku vysk. Marcelis Lefebvre'as ir toliau tęsė savo pasirodymus. Nepaisant suspendavimo *a divinis*, 1977 m. birž. 29 d. jis išventino naujus kunigus. Primygtinai prašomas šitai atidėti, jis pastatė tris sąlygas: Roma turi patvirtinti Pijaus V mišių teisėtumą; suteikti kanoninį statusą šv. Pijaus X Brolijai ir pateikti Susirinkimo aiškinimo Komisijai dekretą apie religijos laisvę ir Konstituciją *Gaudium et spes*²³.

¹⁹ Suspenduotas *a divinis* kunigas nebegali administruoti sakramentų.

²⁰ Plg. *Documentation catholique* 73 (1976), p. 810–815.

²¹ GITTON, J., „Interview dans l'Express“, 11-17 juillet 1977, p. 70.

²² Citata paimta iš *Documentation catholique* 73 (1976), p. 1059.

²³ Plg. MARTIMORT, A.G., *op. cit.*, p. 99.

Paulius VI mirė 1978 m. rugpj. 6 d; spalio 16 d. popiežiumi išrinktas Jonas Paulius II sutiko priimti vysk. Marcelį jau lapkričio 18 dieną. Po 12 metų vysk. Lefebvre'as dienraščiui *Trenta giorni* šitaip apibendrino susitikimą:

Mes kalbėjomės 30 minučių akis į akį. Jis buvo pasiruošęs suteikti galimybę aukoti šv. Pijaus V mišias ir pripažinti juridinį Brolijos statusą su sąlyga, jei aš viešai pareikšiu, jog pritariu Vatikano II Susirinkimo mokymui Tradicijos šviesoje. Ši išeitis atrodė artima ir galima. Tačiau atėjo kard. Šeper, tuo metu Tikėjimo ir Mokymo Kongregacijos prefektas. Jis popiežiui pasakė, kad būtų didelė klaida suteikti mums teisę aukoti „senąsias mišias“, nes mes jomis pasinaudosime kaip vėliava daugiau nebe pateisinti viso Susirinkimo. Jonas Paulius II primygtinai prašė, kad sprendimą rastume kartu²⁴.

Jono Pauliaus II nerimas pranoko vysk. Lefebvre'o reikalą. Savo laiške *Dominicae coenae* (1980 m. vas. 24 d.), skirtame visiems pasaulio vyskupams, priminęs gerus liturginės reformos rezultatus, jis kalbėjo vardu ir tų, kurie jaučia lotyniškų mišių nostalgiją:

„Yra taip pat žmonių, kurie, lavinti senosios liturgijos, jaučia šios „unikalios kalbos“ stoką. Visame pasaulyje ši kalba buvo Bažnyčios vienybės išraiška, orumo persmelktu savo pobūdžiu ji žadino gilią eucharistinio slėpinio prasmę. Todėl reikia ne tik suprasti, bet ir tikrai gerbti šiuos jausmus ir kiek galima juos patenkinti, kaip numatyta naujose nuostatose²⁵“.

Popiežius taip pat paprašė, kad Sakramentų ir Dievo kulto Kongregacija pasiteirautų visų pasaulio vyskupų ordinarų apie tai, kaip naudojama lotynų kalba liturgijoje ir kokia yra „tridentinių“ mišių padėtis. Šis tyrimas buvo pradėtas 1980 m. birž. 19 d, o jau sekančiais metais periodinis leidinys *Notitiae* paskelbė jo rezultatus²⁶. Tyrimas atskleidė, kad tik vienas vyskupas savo diecezijos kunigams primetė senąją mišių ritą, nes, kaip jis teigia, Pauliaus VI mišiolas semiasi įkvėpimo iš liuterionizmo, o vietinės kalbos tikintiesiems yra pavojingos²⁷. Atskleista ir tai, kad egzistuoja atskilusios grupės, susijusios su vysk. Lefebvre'u arba autonomiškos, ir ne tik Europoje, bet ir Okeanijoje (12 grupių), Lotynų Amerikoje (12 grupių), Šiaurės Amerikoje (apie 120 grupių). Tačiau dauguma apklaustų vyskupų teigė neturintys tokių problemų. 20 iš jų tvirtino esą palankūs senajam ritui dėl ramybės, kiti, priešingai, manė, kad toks leidimas įneštų skilimų raugą.

²⁴ LEFEBVRE, M. in *Trenta giorni*, juillet 1989, p. 20. Martimort'as teigia, kad į šiuos žodžius reikia pažvelgti kritiškai, nes jie yra vyskupo interpretacija, bet to jie pasakyti net 12 metų po susitikimo su popiežiumi. žr. MARTIMORT, A.G, *op. cit*, p. 99.

²⁵ Citata paimta iš *Documentation catholique* 77 (1980), p. 307.

²⁶ *Notitiae* 17, 1981, p. 588–611.

²⁷ Tai *Campos* diecezijos vyskupas Brazilijoje *Antonio de Castro Mayer*, kuris 1988 m. dalyvavo schizmatiniuose vyskupų šventimuose. žr. MARTIMORT, A.G, *op. cit*, p. 100.

Kard. Ratzingerio interviu leidiniui *Communio* (1977)

1977 m. periodinis leidinys *Communio* išleido numerį (nr. 6) su pavadinimu: *Ar galima modifikuoti liturgiją? Atsakymai į klausimus*. Jame išspausdintas interviu su kard. Ratzingeriu. Jozefas Ratzingeris, garsus dogmatikos profesorius, ekspertas Vatikano II Susirinkime, tarptautinės teologijos komisijos narys ką tik buvo paskirtas Miuncheno arkivyskupu ir pakeltas kardinolu birželio 27 dieną. Pasauliečiai jam uždavė griežtus klausimus apie liturgijos reformą, už kurią jis pasisakė. Tad jo pirmiausia paklausė: „Liturgija yra nekintanti, ar kintanti? Kardinolas atsakė:

Jei liturgija nori išsaugoti savo jėgą, jei ji nori paveikti asmenį ir visuomenę, ji turi nuolat prisitaikyti prie tikinčiųjų, kurie yra savo laiko žmonės, mentaliteto²⁸“.

Galvodamas apie Susirinkimo nutarimų dezorientuotus tikinčiuosius (galbūt jis galvoja ir apie vysk. Lefebvre'ą), kardinolas teigia:

Susirinkimas nesukūrė naujų tikėjimo formų, jis nepakeitė ir senųjų. Visų deklaracijų pamatinis faktas yra suprasti save kaip tęstinumą ir pagilinimą ankstesniųjų Susirinkimų, ypač Tridento ir Vatikano I. Kalba eina vien tik apie tai, kaip išsaugoti tą patį tikėjimą kitokiose sąlygose arba jį atgaivinti. Todėl liturgijos reforma siekė padaryti, kad tikėjimo raiška taptų skaidresnė, ji norėjo išreikšti vieną ir tą patį tikėjimą, o ne pakeisti jo formas²⁹“.

Kardinolas pripažino, kad aktyvus tikinčiųjų dalyvavimas liturgijoje davė gerą poveikį. „Jei šiandien panaikintume, – sako jis, – veiklą liturgijos įgyvendinimą, leistą Susirinkimo, kaipmat pastebėtume, kad to, kas jau pasklido, niekas nenorėtų atsisakyti³⁰“.

Be abejo, su sąlyga, jei šį įgyvendinimą suprantame kaip vidinės laikysenos raišką, – įgyvendinimą, kuris šventime kiekvienam veikėjui palieka savitą vaidmenį³¹.

Kardinolas pripažino ir Pauliaus VI mišiolą teigiamą įnašą.

Idant išvengtume nesusipratimų, norėčiau pasakyti, kad esu labai dėkingas naujajam Mišiolui turinio atžvilgiu (nežiūrint nedidelės kritikos), kad praplėtė maldų ir prefacijų turta, įvedė naujus kanonus ir padaugino eilinių dienų maldas ir tt., jau nekalbant apie galimybę naudoti gimtąją kalbą³²“.

Apie ginčą dėl „tridentinės“ liturgijos, ganytojas pasakė:

„Norėčiau pastebėti vieną dalyką.. : tridentinės liturgijos nėra. Iki 1965 m. šis žodis niekam nieko nesakė. Tridento Susirinkimas liturgijos „nesukūrė“. Griežtąja prasme kalbant, nėra ir Pijaus V mišiolas... Užsispyrimą laikyti tridentiško mišiolą esame priversti laikyti nerealiu, bet kritikuojame ir

²⁸ *Communio* 1977/6, p. 39. Puslapiai cituojami pagal prancūzišką leidinio variantą.

²⁹ Ten pat. p. 42.

³⁰ Ten pat. p. 45.

³¹ Plg. Ten pat. p. 45–46.

³² Ten pat. p. 44.

formą, kuria buvo pristatytas atnaujintas mišiolas. Tridentiško mišiolo sekėjams reikia pasakyti, kad Bažnyčios liturgija yra tokia pat gyva, kaip ir pati Bažnyčia. Katalikiškai liturgijai keturi šimtai metų yra pernelyg mažai, liturgija siekia Kristų ir Apaštalus, ir iš čia ji mus pasiekė unikaliu ir nuolatiniu augimu. Mišiolas yra taip mažai neįvertintas, kaip ir pati Bažnyčia³³“.

Indultas

1981 m. lapk. 25 d. kard. Ratzingeris tapo Tikėjimo ir Mokymo Kongregacijos prefektu. Sekančių metų lapkričio 16 d. jis sukviėtė kardinolus Baggi, Baum, Casaroli, Oddi et vysk. Casoria, kad aptartų vysk. Lefebvre'o atvejį ir apskritai liturginius klausimus. Jie vieningai sutarė pasiūlyti, kad, nepriklausomai nuo vysk. Lefebvre'o atvejo, Šventasis Sostas leistų bendrą senojo Mišiolo naudojimą lotyniškai celebruojamoms mišioms su sąlyga, kad būtų išvengta bet kokio įtarimo prieš 1969 m. mišiolą ir būtų laikomasi naujojo kalendoriaus parapijose sekmadienio ir švenčių šventimuose. 1986 m. kardinolų komisija dar kartą susirinko ir sutarė padidinti nuolaidas. Kard. Mayer dienraščiui *Trenta giorni* pasakė: „Komisija pasiūlė padidinti nuolaidas, palikdama vieną būtiną sąlygą: norintys pasinaudoti šia nuolaida, turi pripažinti juridinį ir doktrininį naujosios liturgijos teisėtumą³⁴.“ Nepaisant šių pastangų, netrukus Šventąjį Sostą sudrebino schizmos grėsmė³⁵.

Schizma

Vysk. Lefebvre'as ir toliau ne tik atstūmė Susirinkimo mokymą ir popiežių, kuris eina į Sinagogą ir meldžiasi Asyžiuje su visom religijom, bet ir 1987 m. vasarį užsiminė apie galimybę konsekruoti naujus vyskupus. Jis vėl prasitarė apie tai birželio 29 d., atlikdamas kunigo šventimus Ekonoje³⁶. Romo ėmėsi intensyvaus darbo, kad sudarytų statusą iki kraštutinumo suteikiantį nuolaidas, idant būtų išvengta schizmos. Vienas iš galimų projektų buvo suteikti Šv. Pijaus X Brolijai savitą ritą mišioms, dieviškajam oficiumui, sakramentų ir sakramentalijų administravimui. Visa tai pagal liturgines knygas, patvirtintas Bažnyčios prieš Vatikano II Susirinkimą arba tiksliau, prieš Pauliaus VI reformą³⁷.

Ir tikrai, 1988 m. geg. 4 d. kard. Ratzingeris pasiūlė vysk. Lefebvre'ui protokolą, pagal kurį Brolija galės gauti apaštališko gyvenimo instituto kanoninį statusą, tačiau deklaracijoje, kurią turi paskelbti vysk. Lefebvre'as, patikslinta tokie punktai:

³³ Ten pat. p. 43.

³⁴ *Trenta giorni*, 1989 m. p. 51.

³⁵ Plg. MARTIMORT, A.G, *op. cit*, p. 105–108.

³⁶ Plg. PERRIN, L, *op. cit*, p. 34.

³⁷ Tekstas paskelbtas dienraštyje *Trenta giorni*, 1987 m. lapkritį, p. 10–11.

3. Dėl kai kurių Vatikano II Susirinkimo išdėstytų punktų, liečiančių sekusias liturgijos ir teisės reformas, kurios atrodo sunkiai suderinamos su Tradicija, mes įsipareigojame išlaikyti pozityvią studijų laikyseną ir bendravimą su apaštališkuoju Sostu, vengdami bet kokios polemikos; 4. Be to, mes skelbiame, kad pripažįstame švenčiamų mišių Aukos ir sakramentų teisėtumą, siekdami daryti tai, ką daro Bažnyčia, pagal apeigas, kurias nurodo tipiniai mišiolo ir sakramentų apeigyno leidimai, paskelbti popiežių Pauliaus VI ir Jono Pauliaus II³⁸.

Nebuvo galima labiau pasigailėti. Vysk. Lefebvre'as šią deklaraciją pasirašė gegužės 5 d., o sekančią dieną savo parašą atsiėmė. Birželio 30 d. asistuojamas buvusio *Campos* (Brazilija) vyskupo Antonio De Castro vysk. Lefebvre'as konsekrovo keturis vyskopus, užsitraukdamas ekskomunikavimą *ipso facto*. Iš tikrųjų schizma jau buvo įvykusi jo galvoje, kai praėjusiais metais jis rašė: „Petro sostas ir Romos autoriteto postai yra užimti antikristų..³⁹“. Tačiau jam pasiūlytos ir atmestos protokolo nuostatos sukėlė naujų sunkių problemų.

Motu proprio „Ecclesia Dei Afflicta“ ir jo pritaikymo sunkumai

Jau liepos 2 d. Jonas Paulius II pasirašė motu proprio *Ecclesia Dei Afflicta*⁴⁰. Šiame dokumente jis išreiškė įvykusio skilimo skausmą ir pasiūlė direktyvas, padėsiančias sugrįžti atsiskyrusiems. Viena iš direktyvų kviečia visus tikinčiuosius apmąstyti tikrąją Tradicijos ir jos tęstinumo prigimtį, pagilinti savo ištikimybę magisteriumui, kuris yra autentiškas Tradicijos aiškintojas. Tačiau reikia, kad visi „naujai įsisąmonintų ne tik teisėtumą, bet ir turtingumą, kurią teikią Bažnyčiai charizmą, dvasinių tradicijų ir apaštalavimo įvairovė“. Ir „visiems katalikams, kurie jaučiasi prisirišę prie tam tikrų ankstesnių lotynų tradicijos liturgijos ir sakramentų formų“, popiežius reiškia palankumą, „jiems palengvindamas bažnytinę bendrystę, dėka reikiamų priemonių, idant užtikrintų pagarbą jų siekiams“. Šiam tikslui popiežius įkūrė komisiją, turėsiančią skatinti sugrįžti prie vysk. Lefebvre'o prisirišusius žmones, leisdamas jiems išsaugoti „savo dvasinius ir liturginius papročius gegužės 5 d. protokolo šviesoje“.

Komisija buvo įkurta 1988 m. liep. 9 dieną. Jai vadovauti popiežius paskyrė kard. Agostino Mayer. Jau liepos 19 d. tam tikras skaičius Ekonos Brolijos narių paliko šiuos namus ir įkūrė naują Broliją, savo globėju pasirinkusią šv. Petrą. Šių metų spalio 18 d. naujajai Brolijai suteiktas kanoninis statusas⁴¹. Prancūzijoje kanoninį statusą gavo ir dvi vienuoliškos bendruomenės: benediktinų *Barroux* vienuolynas ir dominikonų šv. *Vincento Ferero Brolijos* konventas. Šios

³⁸ *Documentation catholique* 85 (1988), p. 733–740.

³⁹ Jo parašytas laiškas 1987 m. rugpj. 29 d. žr. *Documentation catholique* 85 (1988), p. 733–734. Šiame laiške vyskupas patikslino, kodėl ėmėsi vyskupų konsekravimo: „Esminis šio perteikimo tikslas yra suteikti kunigystės malonę, idant būtų tęsiama Šv. Mišių tikroji Auka ir suteikti sutvirtinimo sakramento malonę vaikams ir tikintiesiems, kurie jūsų to prašys“.

⁴⁰ *Documentation catholique* 85 (1988), p. 788–789.

⁴¹ Plg. MARTIMORT, A.G, *op. cit*, p. 111.

bendruomenės priklauso tiesiogiai nuo Šventojo Sosto. Joms suteikta galimybė privačiai ir viešai naudoti 1962 m. liturgines knygas. Jie gali teikti ir „mažuosius ordinus“ (lot. *ordines minores*), kuriuos panaikino Paulius VI⁴². 1988 m. spal. 18 d. popiežius pritarė svarbiam žingsniui: visiems norintiems naujoji komisija suteikė galimybę aukoti Mišias pagal 1962 m. mišiologą, sulig 1986 m. pasiūlytomis normomis, prieš tai įspėjus vietos vyskupą ir visoms bendruomenėms bei asociacijoms, prisirišusioms prie ankstesniųjų lotynų tradicijos liturgijos ir sakramentų formų, išliko galimybė gauti kanoninį statusą⁴³.

Benediktas XVI: apaštališkasis laiškas „*motu proprio datae*“ SUMORUM PONTIFICUM

2007 m. liep. 7 d. pop. Benediktas XVI paskelbė apaštališkąjį laišką „*motu proprio datae*“ forma SUMORUM PONTIFICUM⁴⁴, kuriuo teisiškai reglamentavo ir laisvai leido aukoti Šv. Mišias pagal pal. Jono XXIII išleistą 1962 m. Mišiologą. Sykiu popiežius pažymėjo, kad 1962 m. mišiologas „gali būti naudojamas kaip liturgijos šventimo *forma extraordinaria*“ (išskirtinė forma), o „naujasis mišiologas neabejotinai lieka Romos rito *forma ordinaria*“ (įprastinė forma). Šiuo žingsniu pontifikas troško „vidinio susitaikinimo Bažnyčios gelmėje“ ir naujomis normomis jis „siekė išlaisvinti vyskopus iš pareigos vis iš naujo svarstyti, kaip į įvairias situacijas atsiliepti“.

Jo manymu „abi Romos rito formos naudojimo formos galėtų viena kitą praturtinti: į senąjį Mišiologą galėtų ir turėtų būti įtraukti nauji šventieji ir kai kurios naujos dėkojimo giesmės [...], o švenčiant Mišias Pauliaus VI Mišiologą būtų galima stipriau negu iki šiol išryškinti sakralumą, traukiantį daugelį žmonių prie senosios liturgijos“. Benediktas dar pridūrė, kad „abu Romos mišiolų leidimai vienas kitam neprieštarauja“. Leidęs senojo rito naudojimą, apie kunigus, besilaikančius senojo rito, popiežius pasakė: „trokštantys gyventi visiškai bendryste, šie kunigai negali iš principo atmesti šventimo pagal naująsias knygas. Visiškas naujojo rito atmetimas nederėtų su jo vertės bei šventumo pripažinimu“.

⁴² Siekusiems kunigystės, Bažnyčia gana anksti nustatė visą eilę specialaus rango institucijų, padalintų į dvi dalis: „Mažieji ordinarai“ (lot. *ordines minores*) ir „Didieji ordinarai“ (lot. *ordines maiores*). „Mažieji ordinarai“ – durininkas, skaitovas, egzorcistas ir akolitas – sudarė pirmąją kunigystės pakopą. „Didieji ordinarai“ buvo subdiakonystė, diakonystė ir kunigystė. Prieš pat Vatikano II Susirinkimą vyskupai siūlė permąstyti „Mažuosius ordinus“ ir subdiakonystę. Paulius VI apaštališkame *motu proprio* laiške „*Ministeria quaedam*“ (1972 m. rugpj. 15 d.) pirmiausia nutarė panaikinti išstare „mažieji ordinarai“, o jų suteikimas vadintinas ne pašventinimu (lot. „*ordinatio*“), bet institucija (lot. „*institutio*). Visi jie jau vadintini „tarnystėmis“. (lot. *ministerium*). Per tai aiškiau pasimatė skirtumas tarp to, kas teikiama tik klerams ir to, ko prašoma pasauliečių, nes tarnystės gali būti suteiktos ir pasauliečiams vyrams. Šios tarnystės paliktos tik dvi: skaitovo tarnystė ir akolito tarnystė. Popiežius nusprendė panaikinti tonsūrą, o kleru (dvasininku) žmogus tampa tik nuo diakonystės šventimų. Siekiant kunigystės, reikia pirmiau gauti skaitovo ir akolito tarnystes. Subdiakonatas panaikinamas. (Plg. Paulius VI, apaštalinis laiškas *motu proprio* forma „*Ministeria quaedam*“, 1972 m. rugpj. 15 d.)

⁴³ Plg. *Documentation catholique* 87 (1990), p. 880.

⁴⁴ Žr. Bažnyčios žinios nr. 13–14 (2007).

Konkrečiai popiežius nutarė:

1 str. Pauliaus VI paskelbtas Romos mišiolas yra lotyniškųjų apeigų Katalikų Bažnyčios *lex orandi* įprastinė išraiška. Tuo tarpu šv. Pijaus paskelbtas ir pal. Jono XXIII iš naujo išleistas Mišiolas yra Bažnyčios to paties *lex orandi* ypatingoji išraiška ir deramai gerbtinas dėl savo garbingo bei seno naudojimo. Šios dvi Bažnyčios *lex orandi* išraiškos jokiu būdu neskatina Bažnyčios *lex credendi* skilimo, nes tai tėra du Romos rito naudojimo būdai.

Todėl leidžiama Mišių auką švęsti pagal Jono XXIII 1962 m. paskelbto ir niekada neatšaukto Romos mišiolio *editio typica* kaip Bažnyčios liturgijos ypatingąją formą. Ankstesniuose dokumentuose *Quattour abhinc annos* ir *Ecclesia Dei* nustatytos šio Mišiolio naudojimo sąlygos pakeičiamos taip:

2 str. Mišiose, švenčiamose nedalyvaujant tautai, bet kuris katalikų kunigas – ne vienuolis ar vienuolis – gali naudotis arba palaimintojo popiežiaus Jono XXIII 1962 m. paskelbtu Romos mišiolu, arba popiežiaus Pauliaus VI 1970 m. paskelbtu Romos mišiolu bet kurią dieną, išskyrus šventąjį Tridienį. Norinčiam švęsti pagal vieną ar kitą Mišiolą kunigui nereikia jokio leidimo – nei Apaštalų Sosto, nei savo ordinaro.

3 str. Jei pašvęstojo gyvenimo institutų bei apaštališkojo gyvenimo draugijų, tiek popiežiškosios, tiek diecezinės teisės, bendruomenės pageidauja savo konventines, arba „bendruomenės“, Mišias švęsti savo oratorijoje pagal Romos mišiolą 1962 m. *editio typica*, joms tai leidžiama. Jei pavienė bendruomenė ar visas institutas arba draugija nori, kad toks šventimas būtų dažnas, įprastinis ar nuolatinis, šis klausimas sprendtinas aukštesniųjų vyresniųjų laikantis teisės normų, dalinių įstatymų bei įstatų.

4 str. Į šventųjų Mišių šventimą, apie kurį kalbama 2 str., laikantis teisės nuostatų, gali būti įleidžiami patys to prašantys tikintieji.

5 str. § 1. Parapijose, kuriose nuolatos yra prie ankstesnės liturginės tradicijos prisirišusių tikinčiųjų grupė, klebonas turi noriai priimti jų prašymus šventąsias Mišias švęsti pagal 1962 m. išleisto Romos mišiolą ritą. Pats jis turėtų rūpintis tokių tikinčiųjų gerovę darniai suderinti su įprastine, pagal kan. 392, vyskupo vadovaujama parapine pastoracija, vengdamas nesantarvės bei skatindamas visos Bažnyčios vienybę.

§ 2. Švęsti pagal pal. Jono XXIII Mišiolą galima eilinėmis savaitės dienomis; sekmadieniais ir švenčių dienomis galimas tik tai vienas toks šventimas.

§ 3. Klebonas turėtų to prašantiems tikintiesiems ar kunigams leisti švęsti šia ypatingąja forma ir ypatingomis progomis, kaip antai, sutuoktuvės, laidotuvės, ar proginiai šventimai, pavyzdžiui, piligriminės kelionės.

§ 4. Kunigai, besinaudojantys pal. Jono XXIII Mišiolu, turi būti tinkami ir neturėti teisinių kliūčių.

§ 5. Bažnyčiose, kurios nėra nei parapiinės, nei konventinės, minėtąjį leidimą duoda bažnyčios rektorius.

6 str. Mišiose, švenčiamose pagal pal. Jono XXIII Mišiolą dalyvaujant tautai, skaitinius galima skaityti vietine kalba, naudojantis Apaštalų Sosto pripažintais leidimais.

7 str. Jei kokia nors tikinčių pasauliečių grupė, apie kurią kalbama 5 str. § 1, negavo klebono leidimo, ji apie tai turi pranešti vyskupijos vyskupui. Vyskupas primygtinai raginamas jų pageidavimą išklaudyti. Jei jis tokiu šventimu pasirūpinti negali, šiuo reikalu reikia kreiptis į Popiežiškąją *Ecclesia Dei* komisiją.

8 str. Vyskupas, norintis pasirūpinti tokiais tikinčių pasauliečių prašymais, bet įvairių priežasčių trukdomas tai padaryti, reikalą gali patikėti Popiežiškajai *Ecclesia Dei* komisijai, kuri jam patars ir padės.

9 str. § 1. Klebonas, viską gerai apsvarstęs, gali leisti naudotis senesnėmis apeigomis teikiant Krikšto, Santuokos, Atgailos ir Ligonių patepimo sakramentus, jei taip elgtis skatina sielų gerovė.

§ 2. Vyskupams suteikiama galia švęsti Sutvirtinimo sakramentą naudojantis senuoju Romos pontifikalu, jei taip elgtis skatina sielų gerovė.

§ 3. *In sacris constitutis* išventintiems dvasininkams taip pat leidžiama naudotis pal. Jono XXIII 1962 m. paskelbtu Romos brevijoriumi.

10 str. Vietos ordinarui, jei, jo akimis, tai atrodo naudinga, leidžiama, laikantis 518 kanono, įsteigti personalinę parapiją šventimui pagal senesniąją Romos rito formą arba, laikantis teisės normų, paskirti rektorių arba kapelioną.

11 str. 1988 m. Jono Pauliaus II įsteigta Popiežiškoji *Ecclesia Dei* komisija (5) toliau vykdo savo užduotį.

Šios komisijos forma, pareigos ir veikimo normos yra tokios, kokių pageidauja popiežius.

12 str. Ta pati komisija, be jau turimų galių, taip pat vykdyt Šventojo Sosto valdžią, prižiūradama, kaip šių nurodymų laikomasi ir kaip jie taikomi.

Br. Lukas Skroblas OSB

Bibliografija

- BENEDIKTAS XVI, Apaštališkasis laiškas „*motu proprio datae*“ SUMORUM PONTIFICUM, Bažnyčios žinios nr. 13–14 (2007).
- GITTON, J, „Interviu dans l’Express“, 11-17 juillet 1977.
- LAFAGE, F. „Du refus au schisme, le traditionnalisme catholique“, Paris, Ed. du Seuil, 1987.
- LEFEBVRE, M. „Mes quarante ans d’épiscopat, in *Fideliter* nr. 59, 1987, p. 54–59.
- MARTIMORT, A.G. „La réforme liturgique incomprise, L’ordo missae face aux controverses et aux dissidences », in *La maison-Dieu* n. 192 (1992), p. 79–119.
- PASQUALETTI, G. art. „Réforme liturgique“ in *Dictionnaire encyclopédique de la Liturgie* t. II, Brepols, 2002, Belgium, p. 284–297.
- PAULIUS VI, Bendorji audiencija, 1965 saus. 13 d.
- PAULIUS VI, apaštalinis laiškas *motu proprio* forma „*Ministeria quaedam*“, 1972 m. rugpj. 15 d.
- PERRIN, L. „L’Affaire Lefebvre“, Paris, Cerf, 1989.
- RATZINGER, J, *Communio* 1977/6, p. 39–49.
- ROMOS MIŠIOLAS, Lietuvos vyskupų konferencijos leidinys, Kaunas-Vilnius, 1987.
- ŠV. MIŠIŲ TVARKA pagal 1962 metų Romos mišiolos apeigas, Arche, Vilnius, 2011.